

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Transkripce rozhovoru 1

Příloha B – Transkripce rozhovoru 2

Příloha A – Transkripce rozhovoru 1

Rozhovor proběhl dne: 6. 1. 2021

Tazatel je označován písmenem: T¹

Respondent je označován písmenem: R1

T: „Jsem Kristýna, studuji na Univerzitě Hradec Králové a jak jsem již telefonicky dávala vědět, tak nyní zpracovávám bakalářskou práci na téma Sociální bariéry pro pourazové vozičkáře. Součástí této mojí práce je kvalitativní výzkumné šetření, které si klade za cíle zjistit, jak intaktní společnost vnímá život pourazových vozičkářů se zřetelem na sociální bariéry pro vozičkáře, a jak naopak vozičkáři vnímají sociální bariéry svými očima. Je teď nějaký problém či nesrovnalost nebo můžeme společně přejít k samotnému výzkumu? Také podotýkám, že teď nebo i v průběhu šetření můžeme náš rozhovor v případě potřeby ukončit. Můžeme se tedy pustit do otázek a mohu si náš rozhovor nahrávat?“

R1: „Ano, všechno v pořádku.“

T: „Souhlasíte, či nesouhlasíte s názorem, že je velmi těžké vyrovnat se s náhlou situací, kdy se člověk stane vozičkářem?“

R1: „Určitě ano. Myslím, že je to horší pro člověka, který se na vozík právě dostane během svého normálního života ať už vlastní chybou, či nešťastnou událostí, než ten, který se s nějakým handicapem již narodí. Určitě je to prostě náročné psychicky v obou situacích jak pro člověka samotného, tak pro osoby blízké, takže určitě ano.“

T: „Berete vozičkáře spíše jako osoby, kterých je vám líto či jako statečné a silné jedince? Nebo jinak?“

R1: „Za mě jako silné jedince. Občas člověka přepadne lehká lítost při pohledu na ně, ale spíše je obdivuji za to, co vše zvládají překonat a musejí zvládnout kór v dnešní době.“

T: „Existují v dnešní době bariéry pro vozičkáře? Pokud ano, tak jaké?“

R1: „Myslím si, že určitě ano. Mezi hlavní bariéry, se kterými se vozičkáři setkávají, patří určitě různé obrubníky u chodníků a silnic nebo také i nějaké schody či pouze jeden schod, se kterým může mít vozičkář problém bez pomoci druhé osoby. Jako další bariéru bych určitě vybral výtahy, které nemusí být vždy dostatečně velké, aby se do něho vlezl

¹ Tazatele znám již nějakou dobu osobně, a proto v rozhovoru nastalo i tykání. Tazatelské otázky byly položeny v originální podobě, ale pokud bylo třeba se na něco doptat, tykala jsem.

vozičkář, popřípadě vozičkář s doprovodem. Určitě je situace každým rokem lepší a lepší díky různým bezbariérovým projektům, ale pořád si myslím, že to není na takové úrovni, aby se tito lidé mohli dostat všude, kam potřebují, bez pomoci druhých.“

T: „Která bariéra je nejvíce problematická?“

R1: „Za nejvíce problematickou bariéru považuji určitě ty schody, jelikož v mnoha místech pořád bezbariérové přístupy nejsou a bez pomoci druhé osoby to vozičkář není schopný zvládnout. Určitě ale také ty výtahy, kde na mnoha místech nemají potřebné parametry pro vozičkáře.“

T: „Jakou máte představu o tom, jak vozičkáři různé bariéry překonávají? Zmínil jsi druhé osoby, tak kdybys to rozvedl, doplnil, prosím?“

R1: „Ano, pomocí další osoby, která slouží jako doprovod. Nebo za pomoci hodných spoluobčanů, popřípadě pokud se jedná například o úřad či jinou instituci, kde nemají bezbariérový přístup, tak za pomoci nějakého zaměstnance a podobně. Určitě také překonávají bariéry pomocí různých vychytávek na svých vozíčkách.“

T: „Přemýšleli jste někdy před tímto rozhovorem nad tím, že vozičkáři ve svém životě řeší i sociální a psychické bariéry? Pokud ano, nad čím jste nejvíce přemýšleli s ohledem na tyto bariéry?“

R1: „No, určitě jsem si vědom, že tyto bariéry řeší, jak sociální, tak psychické. Psychické se určitě odvíjejí od těch sociálních, jelikož když společnost nepřijímá vozičkáře mezi sebe, tak z toho mohou pramenit určité psychické problémy, jako jsou pocity úzkosti, méněcennosti a mnoho dalších. Proto by se měli ostatní lidé nad tímto zamyslet a brát je takový, jací jsou, a ušetřit je tím dalším problémům, už takhle jich mají dosti. A naopak se je snažit přijmout mezi sebe a alespoň jim ten život na chvíli zpříjemnit, a ne více kazit. Jo, prostě občas nad těmito věcmi přemýšlím, člověk má o sebe i strach. Když udělám nějakou *, tak možná i více do hloubky. Občas přemýšlím, no, nikdy nevíš, co se může stát.“

T: „Takže jsi nad tím přemýšlel i v tom smyslu, kdyby se ti něco takového přihodilo?“

R1: „No, ano. Ona má moje babi dceru na vozíku, tak jsem taky dřív o tom přemýšlel i jako normálně, ale takhle občas spíš jako, když se ti něco stane tak, no, příště by to mohlo dopadnout hůř, tak si pak dáš majzla. Jako nad tímhle tématem by se měl asi zamyslet každý, no, prostě ty lidi do společnosti patří, byli tu, jsou tu a budou tu.“

Myslím, že je to prostě téma pro všechny, no, aby se nad tím zamysleli a přemýšleli. Myslím si, že to není až na takový úrovni to jejich začleňování do společnosti a podobně, no, pořád jsou tací, kteří prostě budou koukat skrz prsty a podobně, ale to je se vším. Nad tím se musí zamyslet každý sám. Prostě problém společnosti takovej je ve všech odvětvích, vždy najdeš nějaký *, když to tak řeknu, jak tady, tak jinde, co prostě budou nahlížet na věci jinak. Ale ty lidi ten pohled změnit nechtěj na tyhle věci, a to je za mě ten zásadní problém, že můžou, ale nechtěj.“

T: „Super, děkuju. Jak nahlížíte na pojem socializace? Mají s ní vozíčkáři problém, či nemají?“

R1: „Myslím si, že v dnešní době jsou na tom vozíčkáři se socializací mnohem lépe než v dřívějších dobách, kde podle mého názoru byli dosti odsuzovaní. V dnešní době je vidět určitě posun i v tom, že je pro ně vytvořeno více pracovních příležitostí, které mohou vykonávat, a různých spolků a speciálních zařízení, kde se snaží sjednotit handicapované se zdravými. Ale určitě se najdou i tací lidé, kteří bohužel budou odsuzovat pořád. Ale za mě je to v dnešní době určitě lepší než v minulosti, kdy tito lidé byli dosti, dovolím si říci, až odstrčení.“

T: „Tudíž tak půl na půl? Z jednoho pohledu s ní problém nemají, ale z jiného ano? Dnešní doba se pro tu socializaci lepší, ale jsou tu i jedinci, kteří zlepšení kazí?“

R1: „No, ano, určitě. Jen bych našel lepší výraz než jedinci.“

T: „Konkrétně jaké problémy v socializaci u takových jedinců existují?“

R1: „Ze strany handicapovaných určitě žádní tito lidé za to ve většině případů nemohou. Ale určitě problémy ze strany okolí, vnějšího světa, kde se můžeme setkávat s různými úšklebkami, ukazováním si a brání těchto lidí jako méněschopných či méněcenných, a to je podle mě špatně. Dále problémy s přijutím těchto lidí do různých kolektivů. Práce, sport a podobně.“

T: „Myslíte si, že dnešní společnost vozíčkáře odmítá a odsuzuje? Proč uvádíte ano, nebo proč naopak ne? Vlastně jsi uvedl ty úšklebky a posmívání, tak napadá tě ještě něco jiného, proč někteří lidé vozíčkáře odmítají a odsuzují?“

R1: „Asi jedině ještě to, že je berou jako neschopné a nepotřebné, no, jinak mě teď nic nenapadá. Prostě méněcenné nebo jak bych to řekl. Bohužel tady takové lidi máme a mít budeme, co takový zlý budou, dokud se jim to samotným nestane.“

Pak najednou obrátí názor.“

T: „A naopak, myslíte si, že se vozičkáři vyhýbají společenskému prostředí? Z jakého důvodu uvádíte svoji odpověď?“

R1: „Myslím si, že nevyhýbají, jelikož potřebují fungovat jako běžný nehandicapovaný lidé. Teda pokud nemají nějakou špatnou zkušenost s okolím, poté věřím, že by mohli mít problém a začít se vyhýbat okolí právě z obav a strachu, aby nezažili podobnou zlou zkušenost.“

T: „Máte pocit, že vozičkáři více vyhledávají společnost lidí, kteří jsou stejně handicapovaní, nebo spíše chtějí trávit čas s lidmi z většinové populace?“

R1: „Myslím si, že spíše vyhledávají a tráví čas mezi svými², i když určitě je jejich přáním trávit čas i s lidmi většinové populace, která je mnohdy ale odmítá či odsuzuje. Bohužel ne jejich vlastní vinou, ale vinou lidí, kteří mají předsudky a domněnky o těchto handicapovaných lidech. Takže ze strachu nepřijmutí ostatními lidmi raději tráví čas mezi svými.“

T: „Myslíte si, že vozičkáři mají nějak problematictější navazování milostných vztahů oproti lidem bez takového tělesného handicapu? Z jakého důvodu uvádíte svoji odpověď?“

R1: „Myslím si, že z určitého hlediska to těžší mají. Myslím si, že vzájemně mezi sebou asi tento problém mít nebudou, ale myslím si, že vidět člověka handicapovaného a zdravého je spíše zázrak, takže to těžší mají, přitom jak někteří lidé ze společnosti na vozičkáře nahlíží. Další problematickou oblastí, kde budou mít problém s navazováním vztahů, bude určitě nějaké omezení v sexuální oblasti.“

T: „Jaké překážky mají vliv na kulturní život vozičkářů?“

R1: „Hmm, těžká, těžká. Tak je pravda, že v baru nebo klubu jsem vozičkáře ještě nepotkal a nějaký divadla nebo kina... Asi záleží na přístupu zase do budovy, no. Na koncerty se asi dostanou s nějakou osobou, jinak tady opravdu nevím, no, jak bych nějaký překážky vymyslel pořádně. Nebo nějaký prostě možná problémy s prostorem v divadlech a kinech. Nevím, jak to tam mají zařízené, jestli mají vyhrazena nějaký místa, protože na sedačku si nesesednou. No, lépe to asi nesesmolím, jestli tak stačí.“

² Respondent označil uvozovky.

T: Určitě ano, děkuju!

R1 reagoval úsměvem.

T: „Z jakého důvodu byste se ostýchali či naopak neostýchali oslovit vozíčkáře na nějaké společenské akci?“

R1: „Určitě neostýchal, беру tyto osoby jako rovnocenné. Podle mého názoru si tito lidé zaslouží stejné možnosti a zacházení jako běžný zdravý člověk. V některých oblastech života to mají složitější, a proto si myslím, že není třeba se těmito lidem vyhýbat a ostýchat se jich, ale naopak jim pomáhat a brát je sobě rovným. Mnohdy jsou tito lidé silnější, než vypadají, a mohou být vzorem pro lidi, co řeší každodenní hlouposti. Nikdy člověk neví, co se může stát a jestli nebude takovou pomoc v budoucnu někdy potřebovat ať už třeba vlastní vinou, nebo kvůli nešťastným událostem.“

T: „Máte mezi svými přáteli někoho, kdo je vozíčkářem? Popřípadě, dělalo by vám nějaký problém se s takovým jedincem přátelit?“

R1: „Ano, mám, v rodinném kruhu už od narození i s psychickým postižením. I kdyby to byl někdo z mých kamarádů, určitě bych žádný problém se s tímto člověkem přátelit a vídat neměl.“

Ke konci rozhovoru jsem vyjádřila respondentovi svůj vděk za veškeré odpovědi, ochotu a spolupráci.

Příloha B – Transkripce rozhovoru 2

Rozhovor proběhl dne: 19. 1. 2022

Tazatel je označován písmenem: T

Informant je označován písmenem: V4

T: „Jsem Kristýna, studuji na Univerzitě Hradec Králové a jak jsem již telefonicky dávala vědět, tak nyní zpracovávám bakalářskou práci na téma Sociální bariéry pro pourazové vozičkáře. Součástí této mé práce je kvalitativní výzkumné šetření, které si klade za cíle zjistit, jak intaktní společnost vnímá život pourazových vozičkářů se zřetelem na sociální bariéry pro vozičkáře, a jak naopak vozičkáři vnímají sociální bariéry svými očima. Je teď nějaký problém či nesrovnalost nebo můžeme společně přejít k samotnému výzkumu? Také podotýkám, že teď nebo i v průběhu šetření můžeme náš rozhovor v případě potřeby ukončit. Můžeme se tedy pustit do otázek a mohu si náš rozhovor nahrávat?“

V4: „Žádný problém, rád pomůžu.“

T: „Projevila se u vás někdy oslabená vůle a motivace k sociální adaptaci?“

V4: „Myslím, že ne. Dokud jsem byl zdravý, byl jsem hodně akční, závodně jsem hrál fotbal. Snažil jsem se co nejdříve dostat zpět mezi lidi.“

T: „Tudíž se to povedlo a neměl jste tendence se držet zpátky od společnosti? I máte pocit, že vás společnost přijala, a i proto jste odpověděl na tuto otázku ne?“

V4: „Jak kdo. Někteří mě přijali zpět a berou mě úplně normálně, samozřejmě s tím, že mám nějaká omezení. Některé přátele jsem získal až po úraze, ale někteří mě zpět nepřijali. Bohužel mezi ně patří i babička a většina příbuzných z máminy strany.“

T: „Dobrá, rozumím, děkuji za upřímnost. Takže ale zkrátka vy jste to nevzdal a nemáte pocit, že jste byl oslabený v socializaci, jakože jste to neodpustil, chápu to dobře?“

V4: „Přesně tak.“

T: „Jak si myslíte, že na vás majoritní společnost jako na vozičkáře nahlíží?“

V4: „Myslím si, že v posledních deseti letech se to lepší a berou nás jako sobě rovné.“

T: „Setkal jste se někdy s předsudky vůči vozičkářům? S jakými konkrétně?“

V4: „Setkal jsem se s tím, že si spousta lidí, i lékaři, myslí, že fyzicky postižený člověk je zároveň i mentálně postižený, a také s tím, že mladý člověk, který skončí na

vozíku, je simulant.“

T: „A nějaká nevhodná sociální reakce vůči vaší osobě? S tím jste se setkal?“

V4: „Bohužel ano.“

T: „Můžu vědět, jaká to byla?“

V4: „Že jsem divnej, když se sám nezvednu, když upadnu a sám nevstanu z postele. Když mě táta vezl na mechanickém vozíku, tak mi jedna paní řekla, že jsem líný a tátu zneužívám, že kdybych se více snažil, tak bych chodil a mohl vozit tátu, který je úplně zdravý.“

T: „Tak to by mi bylo trapně za ní... Vždycky si říkám, že takové lidi musí něco hrozně užírat, že musí být se sebou hrozně nespokojený...“

V4: „Nejlepší na tom je, že je to učitelka.“

T: „Jako ve škole? Neměli by mít tihle lidé v hlavě základy speciální pedagogiky?“

V4: „Učila tátu, je jí cca 80, za komunismu se tohle neřešilo. Předsudky bohužel mají i mladší lidi.“

T: „Aha, takže starší paní profesorka, hmm... Tak se raději posuňme dál, nekažme si náladu. Dáváte ve svém životě přednost přátelství s vozičkáři nebo preferujete intaktní jedince?“

V4: „Neupřednostňuji ani jednu skupinu.“

T: „Jakože se stýkáš s oběma skupinama? Teda, omlouvám se, promiňte, vletělo mi tam tykání... Stýkáte se s oběma skupinama?“

V4: „V pohodě, tykání mi nevadí. Nestráním se lidí, přátele mám v obou skupinách.“

T: „Jee, tak skvěle. A dokázal bys říct, proč to tak máš? Jak to, že ti obě skupiny vyhovují jakože na stejno? Co ti do života obě skupiny přináší?“

V4: „Skupina zdravých mi pomáhá udržovat kontakt se světem zdravých a se skupinou vozičkářů mě pojí společný osud, sdílení pocitů, rad, věcí, co mohu zažít jen vozičkáři... Nevím, jak to popsat, promiň, když tak se doptej.“

T: „Nene, určitě, takhle mi to stačí, takhle to cítíš, takhle to máš, takže paráda. Řešíš u svého budoucího životního partnera, zda bude vozičkář, či nikoliv?“

V4: „Řeším, z praktických důvodů bych radši zdravého. Nemám nic proti

vozičkáři, ale když si uvědomím, kolik stojí asistence a podobně, tak bych radši zdravého. Ale pokud bych se zamiloval do vozičkáře, tak s ním budu.“

T: „Dá se i říci, že zdravého tedy kvůli tomu, aby ti popřípadě i pomáhal s některými věcmi?“

V4: „Přesně tak, nechci ho úplně zneužívat, částečně bych využíval i asistenci, ale byl bych rád, kdyby mi i pomáhal.“

T: „Dobře, děkuju. Jaká sociální bariéra je dle tebe pro vozičkáře vůbec ta nejproblematičtější?“

V4: „To, že nás dost lidí vnímá jako automaticky mentálně postižené, a pokud máme s sebou asistenta, baví se s ním místo s námi.“

T: „Je to ponižující? Nebo bys k tomu viděl spíše jiné vhodnější přídavné jméno, jaké to pro tebe je?“

V4: „Pro mě je to ponižující. Když už to bylo někdy opravdu přes čáru, ozval jsem se, že mám na červený diplom vystudovanou vyšší odbornou školu. Přál bych ti vidět ty udivené obličej.“³

T: „Moc pěkný! A nakonec, co by sis nejvíce přál, aby společnost věděla, nedělala, nebo naopak začala dělat, aby sociálních bariér pro vozičkáře ubývalo?“

V4: „Začal bych přednáškami na základních a středních školách a nevím jakým způsobem, ale i osvětou v tisku, televizi, na internetu. Možná také nějaké společné aktivity pro zdravé a vozičkáře, například sportovní odpoledne.“

Respondentovi jsem vyjádřila vděk za strávený čas a uvedené odpovědi a rozhovor mohl být ukončen.

³ Respondent se zasmál.

